

Л.Б. Кабакова
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент Л.Ф. Соловійова

Семантичний простір англійської антропосемічної композити

Сучасні лінгвістичні теорії приділяють велику увагу тим питанням, у центрі яких постає людина. В теоріях мови остання розглядається, як засіб комунікації людства, соціальний феномен, матеріал втілення категорій мислення [1]. Сучасне мовознавство характеризується антропоцентричною спрямованістю досліджень із залученням філософської категорії простору, який виступає виміром людського буття та використовується для обробки мовних даних, отриманих в процесі дослідження [2:8].

Хоча англійська композита досліджується останнім часом доволі інтенсивно, виникає необхідність окремого дослідження особливостей значення складного антропосемічного імені сучасної англійської мови у семантичному просторі, що зумовлює **актуальність даної статті**.

Поняття простору на сьогодні позначає не лише розподіл фізичних тіл, а й певні результати людської діяльності, сприйняття і пізнання нею власної сутності та сутності навколишнього її світу за допомогою мови і мислення. Останнім часом у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві досліджувались різні види простору: інституційно-комунікативний (Пилипенко Р.Є.), ідіоматичний (Фещенко Ю.І.), метафоричний (Спичак О.Е.), паремійний (Алефіренко М.Ф., Гулідова І.С.), орієнтаційний (Потапенко С.І.), частиномовний (Левицький А.Е.), лінгвокультурний (Головня А.В.), образний (Белехова Л.І.), символічний (Шурма С.Г.), ономастичний (Литвин Л.В.), номінативний (Недайнова І.В.), міфологічний простір (Колеснік О.С.), дискурсивний (Крижановська М.В.), топонімічний (Левицький А.Е.), функціонально-семантичний простір (Нікульшина Т.М.) та інші. Оскільки нас цікавить саме семантичний простір, необхідним вважаємо зупинитись на визначенні поняття семантичного простору, де ми погоджуємось з Петренко Р.Ф., що семантичний простір є сукупністю організованих ознак, які описують та диференціюють об'єкти (або значення) деякої змістовної галузі [5:45]. Семантичне поле “людина” як клас найменувань поділяється на підкласи: “зовнішність”,

“частини тіла”, “вік”, “рід діяльності”, “інтелект”, “характер”, “емоції”, та ін. В даній розвідці розглянемо складне слово, або композиту. Надаючи визначення композити, ми підтримуємо думку М.М. Полюжина та Л.Ф. Омельченко., що складні слова є конструкціями, які виражають внутрішню предметну ознаку та володіють якостями, притаманними як похідним словам, так і словосполученням, що обумовлюють їх гетерогенність [4:20]. Дослідники розподілили композити за двома категоріями: композити, що мають прямі або прямі і переносні значення: *wildcat* – 1. дика кішка, 2. ризикований, той, що йде не за розкладом; *copper-bottomed* – 1. обшитий міддю, з мідним дном (про котел), 2. надійний, платоспроможний; та композити, що мають тільки переносні значення *fill-belly* – ненажера, *pan-handle* – жебрачити.

Композити, що описують та характеризують людину, або антропосемічні композити, частково описуються в працях О.Д.Мешкова [3], Г.Марчанда [7], Л. Ф. Омельченко, М.М. Полюжина [4] та ін. З іншого боку, характеристика особи у семантичному просторі за А.А.Уфимцевою зображується через її біолого-фізіологічні властивості, через соціальні стосунки та через її психічну діяльність [6]. Для аналізу обираємо три тематичні групи, які поділяємо на підгрупи відповідно до фізіологічних, соціальних та психічних властивостей людини.

1. Група “людина фізіологічна” має наступні підгрупи: зовнішні властивості, *square-built* – кремезна людина, з широкими плечами, *spindle-legs* – довгов'яза людина, *shortarse* – мала людина, *lop-eared* – капловуха людина, *loggerhead* – людина з непропорційно великою головою, *long-nosed* – людина з довгим носом, *lobster-eyed* – витрішкувата людина, *briktop* – людина з рудим волоссям, *skid-top* – лисий чоловік, етнічна та расова належність, де акцентується характерна етнічна риса зовнішності *square-head* – скандинав, німець, *redskin* - корінний американець, *hook-nose* - єврей; вікові характеристики *greybeard* – людина похилого віку, *wet-head* – зелений парубійко; фізичні властивості *snail-paced* – повільна людина, *butterfingers* – розтяпа, *heavy-weight* – важкоатлет, *lightfooted* – моторний, з легкою ногою, *lightfingered* – спритний, злодійкуватий, *south-paw* – боксер-лівша, *northpaw* - праворукий бейсболист, що подає м'яч, праворука людина [8; 9; 10; 11].

2. Група “людина соціальна” включає підгрупи: рід занять, діяльності *bone-setter* – костоправ, *ivory-thumper* – піаніст, *bookworm* – книжний черв'як, буквоїд;

рівень досвідченості *war-horse* – ветеран, бувалий солдат, *ivorydome* – кваліфікований спеціаліст, *boss-head* – старший робітник або голова проекту; групова належність *silk-stocking* – аристократ, *gentlefolks* – панство, дворянство, *workfolk* – сільськогосподарські робітники, наймити, *bow-legs* – кавалерист, *sit-downer* – учасник італійського страйку, *bluejacket* – матрос англійського воєнного флоту, *paddle-foot* – піхотинець.

3. Група “людина психічна” має підгрупи: рівень інтелекту *bubblehead* – дурень, бовдур, *beetle-brain* – тупоголовий, *bone-head* – тупак, *mastermind* – видатний розум, володар дум; особливості пам’яті та уваги *daydreamer* – мрійник, фантазер; емоційно-вольова сфера *bullet-head* – уперта людина, *hardhead* – хитра, практична людина; риси характеру *chicken-liver* – боягуз, *truepenny* – чесна, надійна людина, *double-minded* – людина, що вагається, *high-handed* – владна, свавільна людина, *high-hat* – пихата, зарозуміла людина, *bussy-body* – надокучлива, настирлива людина, *sourball* – буркотун.

Отже, людина фізіологічна має зовнішні ознаки, належить до певної раси або етносу, має вікові та фізичні ознаки. Людина соціальна визначається родом занять або діяльності, рівнем досвідченості, груповою належністю. Людина психічна характеризується рівнем інтелекту, особливостями пам’яті та уваги, емоційно-вольовими ознаками. Дана розвідка може стати базою для подальшого вивчення словотвірних моделей антропосемічних композит, а також досліджень проблем інтерпретації складних слів у лінгвістиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Семантика производного слова./ Е.С. Кубрякова. Издательство: Москва, 1981. – 200 с.
2. Левицкий А. Э. Предисловие // Язык и пространство: проблемы онтологии и эпистемологии. / А. Э. Левицкий – Нежин: Изд-во НГУ имени Николая Гоголя, 2011. – С.5 - 11.
3. Мешков О.Д. Словосложение в современном английском языке / О.Д. Мешков. – М.: Высшая школа, 1985. – 187 с.
4. Полюжин М.М. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке. / М.М. Полюжин, Л.Ф.Омельченко. – Ужгород: Изд-во УжГУ, 1997. – 100 с. – С 8-12.
5. Петренко В. Ф. Психосемантика сознания / В. Ф. Петренко. –М.: Изд-во Моск.ун-та, 1988. – 208 с.
6. Уфимцева А.А. Лексическое значение: Принципы семиологического описания лексики./А.А.Уфимцева. – М.: Наука, 1986. - 240 с.

7. Marchand H. Notes on Nominal Compounds in Present-Day English Word. // H. Marchand – 1955. - Vol II, N2. – P.22 – 28.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

8. Балла М.І. Англо – український словник: У 2 т. / М.І. Балла. – К., Освіта, 1996. – Т.1 – 752 с.
9. Балла М.І. Англо – український словник: У 2 т. / М.І. Балла. – К., Освіта, 1996. – Т.2 – 712 с.
10. Словарь современного сленга. (Thorne T. Bloomsbury Dictionary of Modern Slang). / Сост.: Т. Торн. – М.: Вече-Персей, 1996. – 584 с.
11. Dictionary of American Slang / ed. by H.Wentworth, S.B. Flexner. – N.Y.: Thomas Y. Crowel Company, 1967. – 718 p.